

Sygn. akt I Ns 334/20

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2021 roku

Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący Sędzia Maciej Ociesa

Protokolant Starszy protokolant sądowy Katarzyna Gutowska

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2021 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy z wniosku Z. I.

z udziałem H. T., M. I. (1), M. G. i K. I.

o stwierdzenie nabycia spadku po M. I. (2) i B. I. (1)

postanawia:

I. stwierdzić, że spadek po M. I. (2), s. S. i S., zmarłym w dniu 23 kwietnia 2016 roku w L., ostatnio stale zamieszkałym w L., na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyli żona L. I., c. J. i M. w 1/4 (jednej czwartej) części oraz dzieci: B. I. (1), s. M. i S., Z. I., s. M. i L. oraz H. T., c. M. i L. po 1/4 (jednej czwartej) części każde z nich;

II. stwierdzić, że spadek po B. I. (1), s. M. i S., zmarłym w dniu 24 sierpnia 2019 roku w K., ostatnio stale zamieszkałym w L., na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 4 listopada 2004 roku, otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 30 lipca 2020 roku w sprawie sygn. I Ns 755/20, z dobrodziejstwem inwentarza nabyły dzieci: K. I., s. B. K. i B. Z. i M. G., c. B. K. i B. Z. po 1/2 (jednej drugiej) części każde z nich;

III. stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 334/20

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 12 marca 2020 roku (data stempla pocztowego) Z. I. reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie adwokata domagał się stwierdzenia, że spadek po:

I. M. I. (2) zmarłym 23 kwietnia 2016 roku w L. nabyły na podstawie ustawy dzieci w częściach równych po 1/3 części każde z nich: B. I. (1), Z. I. i H. T.;

II. B. I. (1) zmarłym 24 sierpnia 2019 roku w K. nabyły na podstawie ustawy dzieci w częściach równych po 1/3 części każde z nich: M. I. (1), K. I. i M. G. (wniosek, k. 3-4).

Dnia 15 lipca 2020 roku uczestnik K. I. reprezentowany przez pełnomocnika w sobie adwokata złożył do Sądu odpowiedź na wniosek o stwierdzenie nabycia spadku wraz z wnioskiem o otwarcie i ogłoszenie testamentu, którego treść zatytułowaną (...) z dnia 4 listopada 2004 roku dołączył do akt spraw wniósł o stwierdzenie nabycia spadku

po B. I. (1) na podstawie sporządzonego przez niego własnoręcznego testamentu (odpowiedź na wniosek k.33-34, oświadczenie k. 35).

Pismem procesowym z dnia 3 sierpnia 2020 roku wnioskodawca zmodyfikował wniosek w ten sposób, że domagał się stwierdzenia, że spadek po M. I. (2) zmarłym 23 kwietnia 2016 roku w L. nabyły na podstawie ustawy w częściach równych po 1/4 części dzieci zmarłego: B. I. (1), Z. I. i H. T. oraz żona zmarłego L. I. (modyfikacja stanowiska k. 53-53v).

W toku postępowania, zarówno w pismach, jak i na kolejnych terminach rozprawy, wnioskodawczyni i uczestnicy konsekwentnie podtrzymywali swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

M. I. (2) zmarł w dniu 23 kwietnia 2016 roku w L. i tam też ostatnio stale zamieszkiwał. M. I. (2) nie pozostawił testamentu. W dacie śmierci spadkodawca był żonaty z L. I., która zmarła 12 lipca 2019 roku a spadek po niej dziedziczą zgodnie z aktem poświadczenia dziedziczenia dwójka pochodzących z ich małżeństwa dzieci H. T. z domu I. i Z. I.. M. I. (2) posiadał dziecko z pierwszego małżeństwa - syna B. I. (1), który zmarł dnia 24 sierpnia 2019 roku w L.. B. I. (1) był dwukrotnie żonaty oraz rozwiedziony. Jego spadkobiercami ustawowymi są córka z pierwszego małżeństwa M. I. (1), odraz doje dzieci z drugiego małżeństwa syn K. I. i córka M. G.. Nikt ze spadkobierców po M. I. (2) i B. I. (1) nie odrzucił spadku, nie zrzekł się dziedziczenia, ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nie było wcześniej prowadzone postępowanie spadkowe, nie został również sporządzony przez notariusza akt poświadczenia dziedziczenia co do spadkodawców (odpis skrócony aktu zgonu M. I. (2), k. 7, B. I. (1) k. 12, odpis skrócony aktów małżeństwa: M. I. (2) k. 9, M. G. k. 15, H. T. k. 16, poświadczenie dziedziczenia k. 19, odpisy skrócone aktów urodzenia: Z. I. k. 11, M. I. (1) k. 17, K. I. k. 18, zapewnienie spadkowe k. 60).

B. I. (1) w dniu 4 listopada 2004 roku spisał własnoręcznie testament zatytułowany (...), w którym zapisał, że przepisuje lokal mieszkalny nr (...) w L. przy ul. (...) swojej córce M. I. (3) (obecnie G.) i synowi K. I.. Oświadczenie to przechowywał w kopercie z napisem Testament. Poinformował on członków rodziny gdzie znajduje się jego testament oraz że znajdą go po jego śmierci w jego mieszkaniu (oświadczenie k. 35, protokół otwarcia testamentu akta sprawy I Ns 755/20, zeznania K. I. k. 60-61v, H. T. k. 61, M. G. k. 120-120v, 161v, B. I. (2) k. 145).

B. I. (1) w dacie sporządzania testamentu miał zachowaną zdolność świadomego i swobodnego podejmowania decyzji i wyrażenia woli, rozumował logicznie. Nie wykazywał żadnych zachowań, które mogłyby sugerować niezdolność do racjonalnego rozumowania, czy brak zdolności do samodzielnego i swobodnego decydowania. Świadomie podejmował decyzje i wyrażał swoją wolę. Jego zachowania były logiczne, sam podejmował decyzję co do tego co chce zrobić. Wraz z żoną B. I. (2) przed rozwodem uzgodnili jego warunki i jednym z nich było to, że B. I. (1) sporządzi testament, w którym zapisze mieszkanie ich wspólnym dzieciom K. i M.. Na sugestie M. G. o sporządzaniu testamentu notarialnego zmarły twierdził, że to co napisał odręcznie będzie ważne (zeznania K. I. k. 60-61v, 63, H. T. k. 61, M. G. k. 120-120v, 161v B. I. (2) k. 145).

Powyższy stan faktyczny ustalono w oparciu o powołane akta stanu cywilnego, które stanowiły dokumenty urzędowe w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c. Ich moc dowodowa nie budziła przy tym wątpliwości Sądu, w związku z czym na mocy art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego stanowiły one wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych. Sąd uznał za wiarygodne w całości zapewnienie spadkowe wnioskodawcy na okoliczność kręgu spadkobierców ustawowych, gdyż w tym zakresie nie budziły one żadnych wątpliwości oraz były zgodne ze zgromadzonymi w sprawie dowodami z dokumentów urzędowych.

Sąd oparł się także na zeznaniach wnioskodawcy K. I. (k. 60-61, 63) i uczestników H. T. (k.61-61v, 62-63), M. G. (120-120v, 161v) oraz zeznaniach świadka B. I. (2) (k.15). Zeznania te wzajemnie ze sobą korespondują, są jasne, rzeczowe, wzajemnie się uzupełniają a ponadto zostały złożone w sposób spontaniczny i znajdując potwierdzenie w złożonych do akt dokumentach, mieli oni wiedzę dotyczącą woli testatora B. I. (1). Sąd nie znalazł podstaw, aby odmówić w/w zeznaniom waloru wiarygodności. W zakresie w jakim są z nimi zgodne Sąd dał wiarę zeznaniom M. I. (1) (k.61v-62) przy czym odnośnie jej relacji z ojcem, ich kontaktów osobistych i telefonicznych, a także

wskazywanych przez nią okolicznościom sporządzenia przez niego testamentu, nie dał im wiary jako odosobnionym. Są one sprzeczne z zeznaniami pozostałych stron postępowania, które zeznawały, że B. I. (1) ani pozostała część rodziny, w tym przyrodnie rodzeństwo nie mieli kontaktu z M. I. (1), córką testatora z pierwszego małżeństwa. Zważywszy na spontaniczną i logiczną relację M. G. i B. I. (2), osadzoną chronologicznie, w faktach, szczegółową i wiarygodną w świetle zasad doświadczenia życiowego i prawidłowego rozumowania, wersja M. I. (1) stanowiła raczej przypuszczenie, racjonalizację decyzji spadkodawcy, którego motywów zachowania nie znała.

Sąd zważył, co następuje.

Wniosek jest zasadny.

W myśl art. 926 § 1 k.p.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Natomiast w myśl § 2 tego przepisu dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą. Tytuł powołania do spadku jest podstawowym i koniecznym wymogiem dziedziczenia, jednakże nie przesądza on jeszcze o tym, czy dana osoba rzeczywiście będzie spadkobiercą. Drugim, koniecznym wymogiem jest bowiem posiadanie zdolności do dziedziczenia po danym spadkodawcy. Brak tej zdolności lub jej pozbawienie po otwarciu spadku pozbawia także tytułu powołania do dziedziczenia. Art. 926 § 2 k.c. wyraża generalną zasadę, że powołanie do dziedziczenia z testamentu ma pierwszeństwo przed dziedziczeniem ustawowym. Tym samym, jeżeli spadkodawca sporządził testament, w którym rozporządził całym swoim majątkiem na wypadek śmierci i rozporządzenie tym majątkiem okaże się skuteczne, zostaje wyłączone dziedziczenie ustawowe, a spadkobiercy ustawowi, jeżeli nie zostali powołani do spadku w testamencie, zachowują jedynie prawo do zachowku, o ile spadkodawca ich nie wydziedziczył.

Testament musi być ważnie sporządzony, a więc musi spełniać wszelkie wymogi ważności czynności prawnej (art. 58 k.c.) oraz wymogi ustalone w przepisach prawa spadkowego. Stąd też przy ocenie ważności testamentu należy wziąć pod uwagę przepisy dotyczące zdolności testowania (art. 944 k.c.), wad oświadczenia woli przy testamencie (art. 945 k.c.), formy testamentu (art. 949-958 k.c.), treści testamentu (przykładowo art. 962 zdanie 1, art. 964, art. 923 § 1 zdanie 2 k.c.).

Nie budzi wątpliwości, że testament jest ważny tylko wtedy, gdy został sporządzony w formie przewidzianej przez prawo. Jedną z dopuszczalnych form testamentu jest, stosownie do art. 949 k.c., forma testamentu własnoręcznego. Jako wymogi formalne dla ważnego sporządzenia testamentu własnoręcznego ustawodawca zastrzega konieczność, by spadkodawca napisał go w całości pismem ręcznym, podpisał i opatrzył datą (art. 949 § 1 k.c.).

Na gruncie niemniejszej sprawy mamy do czynienia ze sporządzonym przez B. I. (1) testamentem własnoręcznym nazywanym też holograficznym. Jest to zwykła forma testamentu i może być on sporządzony przez każdą osobę fizyczną mającą zdolność do testowania w każdym momencie. Będzie on również ważny bezterminowo i wywoła skutki mortis causa, chyba że testator za swojego życia ten testament odwoła. Dla ustalenia, czy spadkodawca miał wolę testowania (animus testandi), istotna jest treść jego oświadczenia woli i użyte do jej wyrażenia sformułowanie, okoliczności, w jakich oświadczenie zostało złożone, jak również zachowanie spadkodawcy po sporządzeniu oświadczenia (Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 29 czerwca 2010 r. III CSK 293/09 Legalis nr 392575).

Przeprowadzone, także z urzędu, postępowanie dowodowe nie doprowadziło do ustaleń mogących zanegować sporządzenie testamentu przez B. I. (1). Jego wyniki prowadzą do wniosku, że spadkodawca miał przed śmiercią zachowaną zdolność świadomego i swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli. Przepisy dotyczące sposobów sporządzania poszczególnych rodzajów testamentów, nie tylko testamentu własnoręcznego, traktowane są jako przepisy bezwzględnie obowiązujące. W związku z tym każde uchybienie tym przepisom i niedochowanie któregoś z zastrzeżonych w nich rygorów skutkuje co do zasady bezwzględną nieważnością testamentu. Nie budzi wątpliwości sytuacja, kiedy w sądzie (w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku) przedkładany jest oryginał prawidłowo sporządzonego testamentu własnoręcznego, może on bowiem stanowić podstawę dziedziczenia po testatorze. Niemniej w orzecznictwie sądowym wyrażono zapatrywanie, w myśl którego to, że testament własnoręczny zaginął

lub został zniszczony (oczywiście przez kogoś innego niż testator), nie stanowi przeszkody dla ustalania faktu jego sporządzenia oraz jego treści w ramach postępowania dowodowego, jako przesłanki rozstrzygnięcia o dziedziczeniu, w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku albo w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku (post. SN z 16.4.1999 r., II CKN 255/98, OSNC 1999, Nr 11, poz. 194; post. SN z 31.11.1992 r., III CZP 120/92, OSNC 1993, Nr 3, poz. 26; uchw. SN z 29.5.1987 r., III CZP 25/87, OSNCP 1988, Nr 9, poz. 117; wyr. SA w Warszawie z 5.2.2015 r., I ACa 1169/14, L. – w tym ostatnim orzeczeniu wskazano też, że w razie ustalenia w ten sposób istnienia i treści testamentu sąd musi dokonać czynności otwarcia i ogłoszenia testamentu), a co za tym idzie – fakt sporządzenia testamentu własnoręcznego i jego treść może być ustalona np. na podstawie samych zeznań świadków, nawet gdy brak jakichkolwiek innych dowodów, w tym na piśmie, które okoliczność sporządzenia przez spadkodawcę takiego testamentu by potwierdzały, choć w takim przypadku zeznania świadków trzeba oceniać ze szczególną ostrożnością i wnikliwością (post. SN z 20.7.2005 r., II CK 2/05, MoP 2005, Nr 16, s. 779).

Mając na względzie powyższe rozważania, iż istnieje możliwość odtworzenia zaginionego testamentu na podstawie zeznań świadków, tym bardziej na gruncie niniejszej sprawy stwierdzić należy iż sporządzone przez B. I. (1) pismo zatytułowane (...) jest jego testamentem własnoręcznym. Zeznania uczestników postępowania opierają się na ich rozmowach z testatorem odnośnie sporządzenia przez niego zapisów ostatniej woli, a także rozmów dotyczących chęci zabezpieczenia dzieci i mowa w nich była o dwójce z nich powołanej w testamencie K. I. i M. G., co koreluje również z treścią sporządzonego testamentu. Niezależnie nawet od faktu istnienia zatytułowanej koperty („testament”) przez spadkodawcę, czemu Sąd dał wiarę, należy podkreślić, że kontekst sporządzenia samego oświadczenia nie budzi wątpliwości i brak tytułu oraz wzmianki o rozrządzeniu na wypadek śmierci, nie budzą wątpliwości co do zamierzonego przez spadkodawcę skutku pisma.

Sąd nie podziela stanowiska M. I. jakoby sporządzone przez B. I. (1) oświadczenie nie stanowiło testamentu, a służyło załatwieniu określonych spraw urzędowych w spółdzielni mieszkaniowej. W nadesłanych przez (...) Spółdzielnię Mieszkaniową (...) w L. aktach lokalu znajdującego się przy ul. (...) nie ma żadnej kserokopii przedmiotowego oświadczenia, jak również w 2004 roku nie były składane żadne wnioski. Zaś w księdze wieczystej założonej w wyniku wyodrębnienia lokalu w dniu 13 marca 2007 roku dla w/w lokalu nr (...) jako współwłaściciele wskazani są B. I. (1) i B. I. (2). Wskazanie przez autora adresu w nagłówku, a niewskazanie adresata nie świadczy o tym, że miało ono służyć załatwieniu sprawy w spółdzielni, nie ma w nim żadnej wzmianki o spółdzielni, zaś wskazanie imion i nazwisk dzieci z podaniem numerów PESEL służy ich łatwemu zidentyfikowaniu (oświadczenie k. 35, akta lokalu przy ul. (...)) k. 70-90 w tym zawiadomienie o dokonaniu wpisu w księdze wieczystej k. 73-75).

Przesłuchanie stron oraz pozostały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwalają na ustalenie treści testamentu i faktu jego sporządzenia przez B. I. (1). Spadkodawca sporządzając (...) poczynił rozrządzenie na wypadek śmierci, świadczą też o tym prowadzone przez niego z członkami rodziny rozmowy o zabezpieczeniu dzieci M. i K.. Zdaniem Sądu wolą testatora było przekazanie majątku dzieciom K. I. i M. G., jako że w skład spadku wchodzi jedynie mieszkanie co do którego B. I. (1) poczynił zapis. Sąd miał na uwadze, iż uczestnicy nie wskazali żadnego wartościowego majątku, w każdym razie nie stanowią go środki pieniężne uzyskane przez spadkobierców bez wydanego wówczas postanowienia spadkowego a stanowiące realizację dyspozycji wkładem na wypadek śmierci w rozumieniu Prawa bankowego.

Ustawa ustanawia pierwszeństwo dziedziczenia osób powołanych do spadku przez spadkodawcę w drodze sporządzenia testamentu. Osoby takie bowiem dziedziczą spadek z wyłączeniem spadkobierców ustawowych, nawet jeżeli w odczuciu tych ostatnich – z reguły osób najbliższych spokrewnionych ze spadkodawcą, z różnych powodów, nie byłoby to słuszne. Art. 941 k.c. stanowi, iż rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament, który jest jedynym sposobem i jedyną czynnością prawną, za pomocą której oznaczona osoba fizyczna może wskazać osoby uprawnione do jej majątku po niej na wypadek jej śmierci.

W niniejszej sprawie w skład majątku testatora wchodziło mieszkanie przy ul. (...) przyjąć należało zatem, B. I. (1) sporządzając testament powołał do dziedziczenia swojego całego majątku dzieci K. I. i M. G.. Zgodnie z regulacją

zawartą w przepisach art. 924 i 925 k.c., spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy – z tym właśnie momentem spadkobiercy z mocy samego prawa nabywają spadek – wstępują w ogół praw i obowiązków majątkowych zmarłego.

Natomiast z treści art. 1015 k.c. wynika, że oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania, w przypadku zaś braku oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie uważa się, że doszło do przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. W niniejszej sprawie w ustawowym terminie sześciu miesięcy nie zostały złożone oświadczenia o odrzuceniu spadku. W konsekwencji, należało stwierdzić nabycie spadku z dobrodziejstwem inwentarza, a więc z ograniczeniem odpowiedzialności za długi zmarłego tylko do wysokości majątku, który spadkobierca odziedziczył.

W niniejszej sprawie odnośnie dziedziczenia po M. I. (2) dochodzi do dziedziczenia ustawowego (art. 926 § 2 k.c.).

W chwili śmierci spadkodawcy jego żona L. I. oraz dzieci B. I. (1), Z. I. i H. T. posiadali zdolność do dziedziczenia i w terminie określonym w art. 1015 § 1 k.c. nie złożyli oświadczeń o odrzuceniu spadku, co jest jednoznaczne z przyjęciem przez nich spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Dlatego też, kierując się ustawowym obowiązkiem badania z urzędu, kto jest spadkobiercą (art. 669 i 670 k.p.c.) należało stwierdzić, że spadek po M. I. (2) synu S. i S., zmarłym w dniu 23 kwietnia 2016 roku w L., ostatnio stale zamieszkałego w L., na podstawie dziedziczenia ustawowego z dobrodziejstwem inwentarza nabyli żona L. I. córka J. i M. w ¼ części, oraz dzieci B. I. (1) syn M. i S., Z. I. syn M. i L. oraz H. T. z domu I. córka M. i L. (pkt I postanowienia).

W niniejszej sprawie spadkodawca B. I. (1) pozostawił testament z dnia 4 listopada 2004 roku, sporządzony własnoręcznie, powołał w nim do spadku dwoje swoich dzieci K. I. i M. G. z d. I.. W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie brak jest przesłanek oraz dowodów, które mogłyby podważać ważność testamentu sporządzonego przez B. I. (3), co w konsekwencji prowadziło do dziedziczenia ustawowego.

W związku z powyższym Sąd stwierdził, że spadek po B. I. (1), synu M. i S. zmarłym 24 sierpnia 2019 roku, ostatnio stale zamieszkałym w L., na podstawie testamentu własnoręcznego otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym Lublin – Zachód w Lublinie w dniu 30 lipca 2020 roku w sprawie o sygn. akt I Ns 755/20, z dobrodziejstwem inwentarza nabyli po ½ części dzieci: K. I. syn B. K. i B. Z. oraz M. G. z domu I. córka B. K. i B. Z. (pkt II postanowienia).

Stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Po myśli art. 520 § 1 k.p.c. każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości (§ 2) a w razie sprzeczności interesów i oddalenia lub odrzucenia wniosku, sąd może nałożyć na uczestnika, którego wniosek został oddalony lub odrzucony obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika (§ 3 zd. pierwsze).

Przyjmując, że w sprawie, niezależnie od stanowiska zainteresowanych i zgłaszanych przez nich twierdzeń i wniosków nie wystąpiła sprzeczność interesów, o której mowa w art. 520 § 2 i 3 k.p.c., należało uznać, że byli oni w równym stopniu zainteresowani rozstrzygnięciem i ich interesy były wspólne o tyle, że celem postępowania było dokonanie stwierdzenia nabycia spadku. Dlatego też pokierowano się ogólną zasadą, stwierdzając, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.